

den skärpta kontroll, allmänheten genom den offentlighet, som numera gifves åt alla allmänna angelägenheter, mer och mer blir i tillfälle att utöfva, får jag värdsamt hos Riksdagen hemställa,

att Herr Lasse Jönssons motion icke måtte till någon dess åtgärd föranleda.

N:o 12.

Ank. till Riksd. Kansli den 17 Mars 1885, kl. 3 e. m.

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 5, i anledning af Herr E. von der Lanckens motion angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om utredning i fråga om villkoren för inrättande af en allmän lånekassa för Sveriges kommuner.

Uti en inom Andra Kammarerna väckt och till detta Utskott hänvisad motion, N:o 100, har Herr *E. von der Lancken* på anförda skäl föreslagit Riksdagen att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utreda, på hvilka vilkor en allmän lånekassa för Sveriges kommuner kan inrättas och derefter vidtaga de åtgärder, som för kassans bringande till stånd kunna erfordras.

I denna motion har motionären framhållit, hurusom en af de märkligaste företeelserna i det moderna samfundslifvet torde vara den lifliga del, staten och dess underafdelningar, kommunerna, taga i utförandet af icke allenast de uppgifter, som sedan gammalt ansetts åligga dem, utan äfven företag, som, med den trängre uppfattning af statens ändamål, hvilken för ännu jemförelsevis kort tid sedan var gällande, räknades till dem, hvilka det ålåg den enskilda företagsamheten en-

sam att avvägbringa. Den åsigt, som i staten såg en anstalt uteslutande för förverkligandet af rätten, vore öfvervunnen, och om man felar i våra dagar, torde det vara snarare genom att för mycket utsträcka det offentliga verksamhetsområdet än genom att åt detsamma gifva för trånga gränser. Den egendomliga tillfälligheten, att kommunernas sjelfbestämmningsrätt vidgats, på samma gång som inom nästan alla områden af mensklig verksamhet gjorts upptäckter och uppfinningar, hvilka endast genom att i stor skala utföras kunde visa sina rätta, välsignelsebringande verkningar, torde hafva fört våra kommuner in på en väg, den allmänna skuldsättningens, som af en och annan lærer anses som en afväg, men utan hvilken de storartade företag, förnämligast i fråga om kommunikationer, helsovård och undervisning, hvaröfver vår tid med rätta vore så stolt, aldrig skulle kommit till utförande. Om än för framtiden någon minskning i kommunernas öfverdrifna skuldsättning vore att motse, kunde det likväl icke bestridas, att uppgifter, som icke utan framtidens belastande kunna lösas, fortfarande skola komma att på dem ställas, och att följaktligen kommunernas skuldsättning komme att räknas till de så att säga normala samhällsfunktionerna.

Det vore derföre på tiden att ej mindre, mer än hittills varit fallet, regelbinda denna del af kommunernas verksamhet än äfven genom ett förståndigt och ändamålsenligt anordnande af upplåningen ställa så till, att den må ske på för kommunerna fördelaktigaste vilkor. Detta vore af vigt synnerligen för de mindre kommunerna, hvars målsmän i afseende på ekonomiska insigter och ett rätt bedömande af penningmarknadens läge ej kunna mäta sig med de män, med hvilka de för undfående af lån hafva att träda i underhandling, i följd hvaraf ock ej sällan inträffat, att kommunernas lån kommit att uppnegocieras mot hårdare vilkor, än den lemnade säkerheten bort medföra. Lånens jemförelsevis små belopp lämpade dem ej heller till utbudande å den utländska penningmarknaden, och så länge den hos oss gällande räntefoten vore högre än utlandets, skulle hvarje anordning, som från den utländska marknaden och den lägre räntefoten utestänger de så att säga legitima lånen, dem, der det upplånta kapitalet vore afsedt att produktivt användas, leda till en nationalekonomisk förlust. Det vore emellertid ingalunda gifvet, att inrättandet af en lånekassa för kommunerna med nödvändighet skulle föröka den utländska skuldsättningen. Fortginge vår kapitalbildning i samma skala som hittills, torde inom kort flertalet af de obligationer utaf otvifvelaktig säkerhet, som af våra penninginrättningar utgifvas, komma att stanna på svenska händer. Slutligen

borde det ej heller lemnas oanmärkt, att flera af de lån, våra större och medelstora städer upplagt, redan funnit sin väg till utlandet, der de naturligtvis förr eller senare skulle komma att sins emellan konkurrera och sålunda frambringa förhållanden af enahanda natur som dem, hvilka på sin tid, i fråga om jordbrukets kredit, ledde till inrättande af Sveriges allmänna hypoteksbank.

På grund häraf har motionären ansett, att en allmän lånekassa för Sveriges kommuner efter allmänna hypoteksbankens mönster borde bildas.

Huru kommunernas skuldsättning under de senare åren utvecklat sig torde åskådliggöras af följande ur Statistiska centralbyråns redogörelse för kommunernas fattigvård och finanser för år 1882 hemtade siffror.

Landtkommunernas skulder utgjorde

år 1874	Kr. 4,323,295.
» 1879	» 9,149,478.
» 1882	» 11,055,446.

Stadskommunernas och köpingarnes

år 1874	Kr. 45,165,406.
» 1879	» 72,777,448.
» 1882	» 88,861,634.

Sammanlagda skuldbeloppet, som år 1874 uppgick till 49,488,701 kronor, hade vid 1882 års slut sålunda stigit till 99,917,080 kronor, hvaraf 11,931,512 föranledts af kyrkostämmas och 87,985,568 kronor af kommunalstämmas, stadsfullmäktiges eller allmän rådstugas beslut. Härtill böra emellertid ännu räknas landstingens skulder, hvilka vid 1882 års slut utgjorde 2,126,275 kronor.

Med dessa fakta för ögonen, har Utskottet icke kunnat förbise, att det med motionen angifna syftet att mera än hittills varit fallet regelbinda och derigenom jemväl lämpligen begränsa kommunernas upplåning kunde vara behjertansvärdt, och att det likaledes skulle vara högligen önskligt, om den betydande ränteutgift, som för närvarande drabbar kommunerna, kunde genom mera planmessig upplåning i någon afsevärd grad minskas.

Dock har Utskottet funnit det vara tvifvel underkastadt, om nämnda eftersträfvansvärda önskningsmål verkligen skola på den af motionären antydda vägen ernås.

Vare sig att den ifrågasatta lånekassan i större eller mindre mån anordnas under statens kontroll och garanti eller såsom en gemensam

hushållsangelägenhet för de kommuner, som deraf skulle komma att begagna sig, hvilket senare förutsätter en gemensam ansvarighet dessa kommuner emellan, så kan man likväl befara, att en dylik anordning skulle, genom lättheten för kommunerna att få sina förbindelser på bekväma vilkor placerade, betänkligt öka farten af den kommunala skuldsättning, som mången redan nu finner vara betänkelig nog.

Ifrågasätts kan ock, om statens inblandning i kommunernas angelägenheter medelst lemnandet af någon garanti för dessas förbindelser är lämplig och nyttig, och om det kan vara välbetänt att utsträcka kommunernas enligt nu gällande bestämmelser gemensamma hushållsangelägenheter, sådana desamma vid kommunallagarnes tillämpning ansetts böra fattas, ända derhän, att kommunerna skulle kunna ikläda sig ansvarighet för hvarandras förbindelser.

I motionen är påpekadt, hurusom de olika kommunerna med hänsyn till det sätt, hvarpå de sköta sina affärer och till deras finansiella ställning äro förtjenta af en högst olika kredit. De större kommunerna, som för närvarande kunna betinga sig de fördelaktigaste villkoren för sin upplåning, torde näppeligen finna med sin fördel förenligt att i den ifrågaställda lånekassan ingå, och då statsmakterna icke lära vilja göra de lånesökande kommunernas inträde i kassan obligatoriskt, så skulle densamma sålunda komma att anlitas företrädesvis af de mindre god kredit egande kommunerna, hvilket, såsom motionären antydt, skulle oförmånligt inverka på den kredit, lånekassans obligationer komme att åtnjuta. Vid sådant förhållande torde det vara tvifvelaktigt, om den ifrågaställda lånekassan verkligen skulle blifva i tillfälle att, på samma gång hon har att bära kostnaderna för sin förvaltning, erbjuda kommunerna lån på väsentligen fördelaktigare vilkor än dem, kommunerna i allmänhet för närvarande sjelfva kunna bereda sig.

Af hufvudsakligast dessa skäl har Utskottet ansett sig förhindradt att för sin del biträda motionärens förslag och får derföre vördsamt hemställa, att Herr von der Lanckens förberörda motion icke måtte bifallas.

Stockholm den 17 Mars 1885.

På Utskottets vägnar:

E. VON DER LANCKEN.

Reservation:

af Herr von der Lancken.